Bralna kultura v knjižničarstvu

doc. dr. Sabina Fras Popović in red. prof. dr. Polona Vilar

Oddelek za bibliotekarstvo, informacijsko znanost in knjigarstvo,
Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani

11. junij 2026

Novosti v knjižničarstvu

Ciljni raziskovalni projekt (2023-25)

Bralni vzori: bralne navade strokovnih delavcev v vrtcih, šolah in fakultetah ter splošnih knjižnicah

Vodja projekta: red. prof. dr. Dragica Haramija (UM PeF)

Oddelek BINK FF UL

- doc. dr. Sabina Fras Popović (vodja)
- red. prof. dr. Polona Vilar
- red. prof. dr. Miha Kovač
- doc. dr. Katarina Šva
- doc. dr. Tjaša Jug
- doc. dr. Petra Javrh

- 2 monografiji

Naša študija

knjižničarstvo
(dodatne analize)

- SIK, ŠK, VŠK
- knjižničarji & vodje
- Reprezentativen vzorec
- Anketa & fokusne skupine

ZAKAJ RAZISKOVATI?

Fras Popović & Vilar, Novosti v knjižničarstvu, 11. 6. 2026

Bralna kultura v knjižničnem prostoru: razmisleki o poti od knjižničarja prostočasnega bralca do knjižničarja profesionalnega bralca https://doi.org/10.4312/9789612978037

in **tiskana**

UVODNO RAZMIŠLJANJE 5

Zakaj odpirati vprašanja o posebnih kompetencah knjižničarja kot profesionalnega bralca v knjižničnem okolju 7
Sabina Fras Popović in Polona Vilar

O BRALNI KULTURI V SPLOŠNI IN STROKOVNI JAVNOSTI 19

1 Bralna krajina tukaj in tam 21
Sabina Fras Popović, Miha Kovač, Petra Javrh

2 Splošna prostočasna bralna javnost in strokovna bralna javnost 47
Sabina Fras Popović, Miha Kovač

3 Bralna kultura v strokovnem knjižničnem okolju 69
Tjaša Jug

BRALNA KULTURA SLOVENSKIH STROKOVNIH KNJIŽNIČARSKIH DELAVCEV 91

4 Splošno o bralni kulturi strokovnih knjižničarskih delavcev v Sloveniji 93
Sabina Fras Popović, Polona Vilar

5 Bralna kultura slovenskih splošnih knjižničarjev 113
Sabina Fras Popović, Polona Vilar

6 Bralna kultura knjižničarjev v šolskih knjižnicah 167
Katarina Švab, Polona Vilar

SKLEP 221

Zaključek in pogled naprej 223
Sabina Fras Popović in Polona Vilar

Vloga in razvoj bralne kulture v knjižničarstvu: bralna kultura vodij knjižnic ter modela profesionalnega razvoja in longitudinalnega raziskovanja https://doi.org/10.4312/9789612978242

in **tiskana**

UVODNE MISLI 5

Bralna kultura med raziskovanjem, prakso in prihodnjim razvojem knjižnic 7
Sabina Fras Popović in Polona Vilar

BRALNA KULTURA VODIJ SLOVENSKIH KNJIŽNIC 11

1 Bralna kultura vodstvenih knjižničnih delavcev v Sloveniji. 13
Sabina Fras Popović in Polona Vilar

2 Bralna kultura vodilnih delavcev slovenskih splošnih knjižnic 45
Sabina Fras Popović in Polona Vilar

KAM VODIJO UGOTOVITVE 109

3 Model profesionalnega razvoja knjižničarja bralca za kakovostno strokovno delo v slovenskih knjižnicah 111
Sabina Fras Popović, Miha Kovač, Petra Javrh, Tjaša Jug, Katarina Švab, Polona Vilar

4 Model longitudinalnega raziskovanja bralnih navad za knjižničarjev 133
Sabina Fras Popović, Miha Kovač, Petra Javrh, Tjaša Jug, Katarina Švab, Polona Vilar

SKLEP. 155

Knjižničarji kot nosilci in odsev bralne kulture: sinteza ugotovitev in metodološki prispevek 157
Polona Vilar in Sabina Fras Popović

		Št. / Vr.	Delež v vzorcu
Spol	Ženski	711	89%
	Moški	77	10%
	Drugo	4	1%
	Ne želim odg.	5	1%
Vrsta knjižnice	SIK	361	45 %
	ŠK	349	44 %
	VŠK	87	11 %
Starost	Min	22	
	Max	68	
	x̄	46,9	
Leta delovnih izkušenj	Min	0	
	Max	43	
	x̄	16,5	

ŽENSKI SPOL!

STROROK. DELAVCI / DELAVKE

		Št. / Vr.	Delež
Vrsta knjižnice	SIK	48	64%
	VŠK	27	36%
Vrsta knjižnice – podrobneje	SIK – OOK	10	14 %
	SIK – OK	38	50 %
	VŠK – članica univerze in/ali samostojni JZ	9	12 %
	VŠK – knj. članice univerze (tudi odd. knj.)	12	16 %
	VŠK – knj. samost. visokošolskega zavoda	6	8 %
Okolje knjižnice	Mestno	62	93%
	Primestno	4	6 %
	Vaško	1	1 %
Spol	Ženski	66	87%
	Moški	10	13%
	Drugo, Ne želim odg.	/	/
Starost	Min	34	
	Max	64	
	x̄	51.9	
Leta del. dobe na podr. knj. dejavnosti	Min	2	
	Max	38	
	x̄	23.6	
Leta del. dobe na vodstvenem DM na podr. knj. dejavnosti	Min	0	
	Max	38	
	x̄	13.7	

ŽENSKI SPOL!

VODJE KNJIŽNIC

Najpomembnejše ugotovitve na kratko

- Podoba slovenskih knjižničark ter njihovih vodij
- Splošne in šolske knjižničarke: numerusi so omogočali dodatne analize:
  - Bivariatne (neparametrične) in multivariatne: T-test (Mann-Whitneyev test), ANOVA (Kruskal-Wallisov test), eksplorativna faktorska analiza
  - Dodaten vpogled v raziskovance:
    - Bralno poreklo
    - Osebne bralne značilnosti
    - Profesionalne bralne značilnosti
    - Značilnosti delovnega okolja
- **Uporabnost za:**
  - Kadrovanje in kadrovsko politiko
  - Oblikovanje kakovostnih, podpornih delovnih okolij

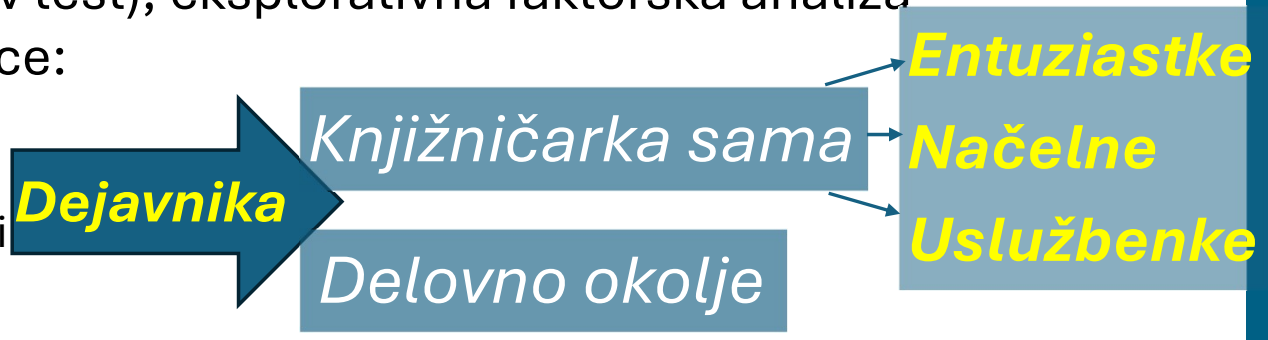

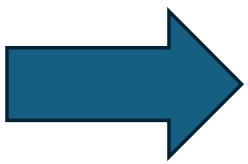

Kakovostno uresničevanje poslanstva

NA KRATKO

Model profesionalnega razvoja knjižničarja bralca za kakovostno strokovno delo

V modelu povežemo

tri tipe profesionalnega bralca z **obdobji profesionalnega razvoja**.

- **redni profesionalni bralci**
- **intenzivni profesionalni bralci**
- **poglobljeni profesionalni bralci**

- **< 1 leto**
- **1-3 leta**
- **4-7 let**
- **8-15 let**
- **16-30 let**
- **31+ let**

MODEL

<1 leto
redni profesionalni bralec I
1-3 leta
intenzivni profesionalni bralec I
4-7 let
intenzivni profesionalni bralec II
8-15 let
poglobljeni profesionalni bralec I
16-30 let
poglobljeni profesionalni bralec II
>31 let
redni profesionalni bralec II

Intenzivni profesionalni bralec: v 2. in 3. obdobju **profesionalnega razvoja knjižničarja:**

- **1-3 leta: Intenzivni profesionalni bralec I:**
  - še nima veliko izkušenj na delovnem mestu, vendar lahko svoje delo že opravlja samostojno,
  - **branje je pogosto, saj spoznava temeljno knjižnično zbirko, hkrati spremlja novosti knjižne produkcije, ob tem pa intenzivno spremlja različne vsebine strokovne literature z namenom opredelitve do specializacije delovnega področja.**
- **4-7 let: Intenzivni profesionalni bralec II:**
  - Prehaja v stopnjo stabilizacije, za katero je značilno stalno usposabljanje,
  - **stopnja spoznavanja knjižnične zbirke se še vedno nadgrajuje, ohranja se stik z novostmi pri knjižni produkciji, hkrati pa se branje strokovne literature povečuje zaradi potreb sistemskega akreditiranja**
  - Svoje kompetence razvija neformalno in formalno. **Skozi branje, pogovor o prebranem, s pisanjem o prebranem razvija svojo profesionalno identiteto.**

Fras Popović & Vilar, Novosti v knjižničarstvu, 11. 6. 2026

Poglobljeni profesionalni bralec: v 4. in 5. obdobju **profesionalnega razvoja knjižničarja:**

- **8-15 let**: **Poglobljeni profesionalni bralec I:**
  - ima **izoblikovane bralne navade na višji ravni**, razume **preplet prostočasnega in profesionalnega branja**, je sposoben **zaznati trenutek preklopa** pri branju, ko se iz »branje je pomembno« lahko zgodi premik na vrednotnem polju v »branje mi je všeč in je pomembno«.
  - **zaveda se pomena poznavanja knjižnične zbirke** in je z njo tudi v precejšnem deležu seznanjen. Zaveda se **pomena vrednotenja kakovostnih književnih del**, ob tem sledi priporočilom na nacionalni ravni ter **zaupa lastni presoji, njegova samopodoba bralnega svetovalca je na visoki ravni**, pri tem delu se **počuti kompetentnega**, vidi smisel v priporočanju bralnega gradiva ter **uživa v sprejemanju povratnih informacij o prebranem gradivu**.
  - Njegovo **zavedanje vloge in pomena knjižničarja** pri oblikovanju in negovanju bralne kulture je na visokem nivoju oziroma že **poglobljeno**.
- **16-30 let**: **Poglobljeni profesionalni bralec II**:
  - Gre za **oblikovanega bralca**: pozna kriterije kakovostne literature, preverjene načine za verodostojnost strokovne literature, seznanjen je z zakonitostmi strokovnega dela z uporabniki ter umeščenostjo knjižnice v širšem družbenem prostoru.
  - **Branje je povezano z njegovo pozitivno podobo, kompetentnostjo, avtonomnostjo in pripadnostjo = z dobro oblikovano profesionalno identiteto.**

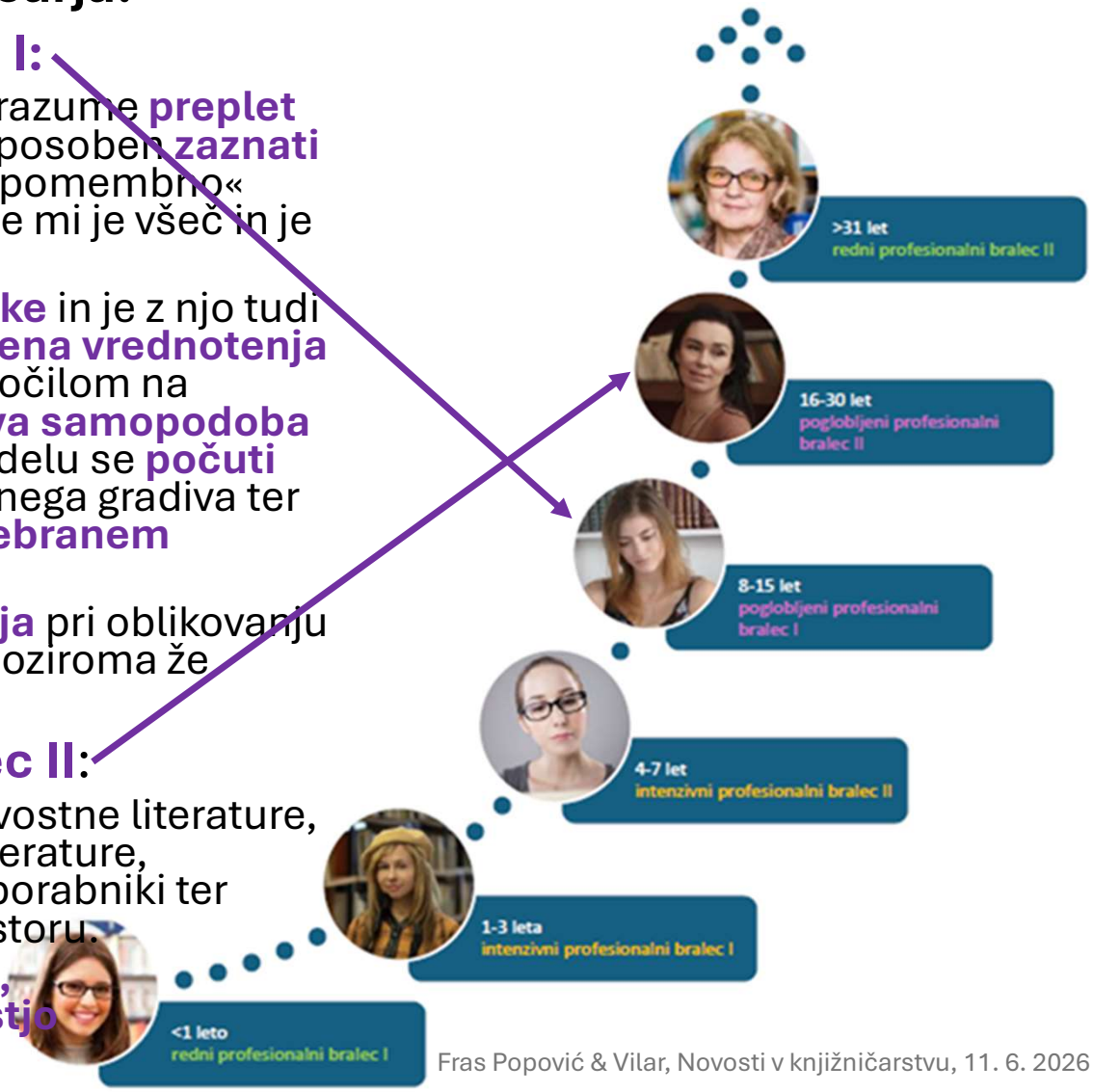

Fras Popović & Vilar, Novosti v knjižničarstvu, 11. 6. 2026

Model profesionalnega razvoja knjižničarja bralca – **implementacija**

Dejavniki!

- Ustrezno **okolje** na ravni institucije!
- **Komunikacija:**
  - ustrezna oblika pogovora o bralni izkušnji med strokovnimi delavci
    - celostno organizacijsko razpoloženje, naklonjeno branju, čim bolj pozitivno in sproščeno razpoloženje, strokovni delavci se počutijo varne in ustvarjalne, s močno čustveno in intelektualno podporo;
  - branje knjižničarjev je vidno, pogovor o branju in o prebranem je redni del strokovne komunikacije;
  - različne oblike komuniciranja o branju in prebranem
- **Organizacija dela:**
  - obvezni čas za branje v delovnem času
    - uradno opredeljen in v vseh potrebnih dokumentih
  - branje = osnovna metoda dela v knjižnici in osebnega strokovnega razvoja posameznika;
  - zaveza (pisna in konkretna) institucije o krepitvi bralne kulture in naklonjenosti branju = organizacijska kultura, temelječa na bralni kulturi;
  - vključevanje knjižnic v nacionalne mreže organizacij za bralno kulturo.
- **Izobraževanje**
  - redna in stalna (najmanj vsaka tri leta obsežnejša; vsako leto osnovno obnovitveno v različnih oblikah) izobraževanja, izpopolnjevanja in strokovna usposabljanja o bralni motivaciji, vplivu branja, sodobnih in aktualnih spoznanjih o branju kot procesu.

MODEL

Za razvoj branja strokovnih knjižničnih delavk in delavcev kot bralnih zgledov je potrebno

1. V delovni čas posameznega strokovnega knjižničnega delavca uradno umestiti **čas za branje** (obvezen čas vsak dan vsaj pol ure).
2. Vzpostaviti organizaciji **ustrezno obliko obveznega pogovora o bralni izkušnji** med strokovnimi delavci (npr. bralni klub, predstavitev knjig, pogovor o prebranem)
3. Vzpostavitev **evalvacije** (vključno z jasno oblikovanimi kriteriji in kazalniki) kot nujnega postopka pri vseh aktivnostih knjižnice, vezanih na spodbujanje branja ter gradnjo in ohranjanje bralne kulture.
4. **Zaveza** (pisna in konkretna ter javno objavljena) organizacije h krepitvi bralne kulture in bralne pismenosti.
5. Aktivno in strokovno **vključevanje knjižnic** v nacionalne in mednarodne mreže organizacij za bralno kulturo.
6. Za strokovne knjižnične delavce in vodje knjižnic obvezno na letni ravni, spremljanje strokovne literature in **udeležba na strokovnih dogodkih in izobraževanjih** na temo bralne kulture, branja in bralne pismenosti.
7. **Branje knjižničark naj postane vidno javnosti**, pozitivni učinki branja na družbo naj bodo pogosto javno izpostavljeni.

PRIPOROČILA

Pa tudi stalno spremljanje - raziskovanje

Model longitudinalnega raziskovanja bralnih navad

Za konec: kaj pravi UI ☺

SLOVENSKA KNJIŽNIČARKA

Ž = 89%

Starost ≈ 46,9 let (19 / 68)

Del. doba ≈ 16,5 let (0 / 43)

(pol < 15 / pol > 15)

51% SIK, 21% VŠK, 29% ŠK

Za konec: kaj pravi UI ☺

ŠOLSKA KNJIŽNIČARKA

Ž = 92%

Starost ≈ 48,7 let (26 / 68)

Del. doba ≈ 16,4 let (1 / 43)

(pol < 15 / pol > 15)

23% osrednjesl., 20% podravska regija...

SPLOŠNA KNJIŽNIČARKA

Ž = 87%

Starost ≈ 45,6 let (19 / 68)

Del. doba ≈ 17,2 let (0 / 41)

(pol < 15 / pol > 15)

25% osrednjesl., 13,6% podrav., 11% savinjska regija...

Za konec: kaj pravi UI ☺

SLOVENSKA VODJA KNJIŽNICE

Ž = 87%

Starost ≈ 51,9 let (34 / 64)

Del. doba ≈ 23,6 let (2 / 38)

Del. doba vodje ≈ 13,7 let (0 / 38)

64% SIK (14% OOK), 36% VŠK

Fras Popović & Vilar, Novosti v knjižničarstvu, 11. 6. 2026

HVALA

- vsem, ki ste sodelovali pri testiranju vprašalnika
- vsem, ki ste izpolnili vprašalnik
- vsem, ki ste dodali še svoja razmišljanja v osebno sporočilo
- vsem, ki ste se odzvali na vabilo za sodelovanje v fokusnih skupinah
- vsem, ki ste sodelovali v fokusnih skupinah
- vsem, ki z radovednostjo in zanimanjem spremljate objavo rezultatov
- vsem, ki se o tem z nami vedno znova pogovarjate
- vsem, ki informacije o teh ugotovitvah širite naprej, tudi z branjem publikacij

ZAHVALA

Vabljeni k branju

- **Bralna kultura v knjižničnem prostoru**: razmisleki o poti od knjižničarja prostočasnega bralca do knjižničarja profesionalnega bralca https://doi.org/10.4312/9789612978037

- **Vloga in razvoj bralne kulture v knjižničarstvu**: bralna kultura vodij knjižnic ter modela profesionalnega razvoja in longitudinalnega raziskovanja https://doi.org/10.4312/9789612978242

HVALA ZA POZORNOST

Z veseljem pridemo
podrobneje predstavit
raziskavo in ugotovitve
in upamo
na njihov **vpliv**
na slovensko knjižničarstvo.